

A FEKETE PEDAGÓGIA MEGJELENÉSI FORMÁI, SZÍNTEREI, RÉSZVEVŐI ÉS KÖVETKEZMÉNYEI KÖZTI ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

I. Bevezetés

„Ha azt szeretnénk, hogy a gyereknek megerősödjön az önbizalma, kérlek benneteket, ne alázzátok meg őt, ne nevezzétek tudatlannak, butának, szerencsétlennek, ügyetlennek, ne hasonlítgassátok össze a kárára másokkal. Inkább azt mondjátok el neki, hogy az ő korában ti is ugyanígy küszködtetek azokkal a dolgokkal, amikkel ő, álljatok mellé, erősítsétek meg abban, amiben jó! A modern pszichológia és pedagógia üzenete, hogy sugározz bizalmat! Nézz a gyerek szemébe, és mondd neki azt: tudom, hogy te ezt meg fogod tudni csinálni! Tudom, hogy képes vagy rá! Tudjátok, micsoda varázsmondat ez? Képzeljétek el, hogy nektek mondja ezt valaki teljes bizalommal és szeretettel! Ez olyan gyógyír a szívnek és olyan töltőerő, hogy a felnőtt kapcsolatokban is nagyon érdemes használni.” (Bagdy, 2012:132-133)

Az előbbi Bagdy Emőke idézettel kívántam éreztetni az általam választott téma fontosságát. Benne van minden, ami szép, ami fontos és az is, ami rossz. Gondolok itt a nevelés, a pedagógia szépségeire mindkét fél oldaláról, hiszen e sorokat olvasva felnőttként szerzett tapasztalataink mellett, gyermekkori emlékeink is elárasztanak, legyen szó pozitív vagy akár negatív élményről. Az idézet maga egy útmutatás, egy tömör vázlata annak, miként nem szabadna, és miként kellene cselekednünk gyermekeinkkel, tanítványainkkal. Az idézet egy múltat a jelennek szembeállító kérdés, amiben a szerző arra kér minket, hogy a múlt hibáiból okulva, vagy éppen ellenkezőleg a szép emlékeinkből merítve ügyeljünk a következő generációra, hogy ők, majd mikor eljön az ideje, többet tudjanak meríteni, mint okulni.

A pedagógiának és a nevelésnek mindig is jelen volt mindkét, a pozitív és a negatív, oldala egyaránt, és mi mindannyian találkoztunk is már velük. Nem feledhetjük, hogy gyermekként megismertük az érme egyik oldalát, hiszen szüleink, tanáraink és edzőink neveltek oktattak bennünket. Visszaemlékezve mindenkinek eszébe jutnak egyes meghatározó emlékei, legyen szó pozitív vagy negatív élményekről. Nem is gondolnánk elsőre, de nagyon sok olyan szituációt is megélhettünk, melyeket már elfelejtettünk, mégis hatást gyakoroltak a további életünkre, a jelenünkre. Nem mehetünk el amellett a tény mellett, hogy valamilyen formában, bizonyos szinten, mértékben mindannyian meg fogjuk ismerni az érme másik oldalát is. Aki gyereket vállal, szülőként mindenképp nevelői feladatok várnak rá. Aki gyerekekkel foglalkozik, legyen szó pedagógusról, edzőről, animátorról vagy bármilyen más foglalkozásról, a gyerekek előtt példaképpé válhat és sok döntő szituációban tudatosan, vagy tudatán kívül fontos szerep jut neki. Tanulmányaim során volt szerencsém betekintést nyerni a pedagógia és a nevelés világába, ahol is leginkább azoknak a pozitív vonatkozásai érdekeltek, amelyből szerzett tudást felhasználtam az eddigi tanári, edzői pályám során.

I.1. Pedagógia, szociológia és nevelésszociológia

A különböző pedagógiai elméletek alapján megállapíthatjuk, hogy pedagógia egy komplex tudomány, amely a nevelés elméletét és gyakorlatát egyaránt vizsgálja. Tudományos vizsgálódással az elméleti és gyakorlati folyamatokat, körülményeket megvilágítva igyekszik feltárni és meghatározni az összefüggéseket, melyek alapján nevelési célokat, alapelveket, szabályokat, módszereket fogalmaz meg, így hozzájárulva a megfelelő nevelés megvalósulásához.

Egyes elméletekről elmondható, hogy a társadalom és a nevelés viszonya, mint a társadalomról, úgy a nevelésről alkotott elméletek egyik alapkérdése is egyben. Ha a nevelésszociológia legfontosabb problémáinak kialakulásáról beszélünk, tulajdonképpen minden olyan nézetre utalnunk kell, amely ezzel a viszonyrendszerrel foglalkozott, foglalkozik. Elméletek alatt nem feltétlenül az olyanokat értjük, melyek részletesen kidolgozott vagy a nagyon fontosnak tartott gondolatrendszereket alkotnak, hanem az olyan elméleteket, melyek társadalom és a nevelés viszonyrendszerét a teljesség igényével kívánják feltárni. Nevelési elméletek értelmében tekintünk a nevelésszociológia előzményeinek azon gondolataira a nevelésről, amelyek a társadalmi szempontokat teszik az első helyre (Kiss, 2019).

Az ilyen elméletek nagy múltra tekinthetnek vissza pedagógia történetét figyelembe véve, hiszen már az ókori görög gondolkodók, bölcsek is megfogalmazták a társadalom jobbá tételének gondolatát a nevelés révén (Pukánszky-Németh, 1996).

Gloviczki szerint a pedagógia és pedagógus kifejezések, a mai jelentésükben egyfajta nyelvi sajátosságnak, hungarikumnak számíthatnak és ősi eredetük ellenére, modern jelenségnek mondhatók. A pedagógus fogalmunk alatt első jelentésben azokat a szakembereket értjük, akik hivatásból foglalkoznak gyermekek, fiatalok oktatásával, nevelésével. A gyermek három éves kora előtt megjelenő nevelőket, azaz a gyermek szüleit, nagyszüleit vagy bölcsődei gondozóit, éppúgy nem illetjük e jelzővel, mint a felsőoktatásban dolgozó oktatókat. Ezzel szemben azonban a pedagógiát, mint a nevelés-oktatás gyakorlatát nem korlátozza sem a nevelt oktatott személy életkora, sem a nevelő-oktató személy munkajogi státusza. Tehát a szülők, nagyszülők, az iskolán kívüli közösségek, bölcsődei gondozók vagy a felnőttoktatásban résztvevő oktatók munkája éppúgy része a pedagógiai gyakorlatnak, mint az imént szűkebb értelemben pedagógusokként megnevezett óvónők, általános és középfokú oktatásban részt vevő tanárok munkája (Gloviczki, 2015).

A nevelésszociológia fogalmának meghatározása, mint tudomány, nem könnyű, mert nem alakult ki egységes vélemény sem tárgyát, sem feladatait illetően. Amikor nevelésszociológiáról beszélünk, többféle megközelítési mód fordul elő (Kozma 1984).

Pedagógiai szociológia a nevelésszociológiát a neveléstudomány sajátos részeként foglalja magába. Azoknak a társadalmi közösségeknek a szociológiai elemzésével foglalkozik, amelyek körülveszik a gyermekeket, tanulókat és meghatározzák egyrészt az iskolán belüli, másrészt az iskolán kívüli életüket, teljesítményüket, pályafutásukat. A szociológiának számos specializálódott ága van. Köztük fellelhetők olyanok, melyek különböző társadalmi intézményeket vizsgálnak, melyek társadalmi együttesek kutatására szakosodtak, vagy melyek egy-egy társadalmi folyamatot tanulmányoznak (Kozma, 2001).

Bíróné szerint a sport bármilyen területen, mint emberi teljesítménynövelő tevékenység, eleve művelő, nevelő jellegű, ezért bármely megnyilvánulásában vizsgáljuk is, annak mindig lesznek pedagógiai konzekvenciái, vonzatai (Bíróné, 2011).

Fontosnak tartjuk tehát mi is, hogy az általános- és középiskolában fellelhető ártó pedagógiai hatások mellett a sportegyesületekben, felsőoktatásban vagy akár óvodában megjelenőket is vizsgáljuk.

I.2. Pedagógia pozitív és negatív oldala

A meghatározások ugyan nem említik, azonban mint tudjuk a nevelésnek és a pedagógiának megvan a pozitív és a negatív oldala egyaránt.

A pedagógusképzésben, a pedagógus-továbbképzéseken a résztvevők újra és újra felteszik a kérdést mi szerint, érdemes-e a neveléstudománnyal foglalkozni? Indokolják feltevésüket azzal, hogy pedagógiaelmélet döntően olyan kérdésekkel foglalkozik, amelyekre szinte mindenkinek van valamilyen saját gondolata, válasza. Ezeknek a hétköznapi pedagógiai elméleteknek a sajátosságai, hogy csak az egyénre jellemzőek. Érzelmekkel átszőtt hitek, vélekedések, ismeretek keverednek bennük és közvetlenül alkalmazhatók (Hunyadi-M. Nádas, 2014).

Kutatások támasztották alá, hogy a pozitív emlékek felidézése inkább a résztvevőkre, tárgyakra és események leírására irányul, míg ezzel szemben a negatív eseményeknél a beszélők többen utalnak az eseményekkel kapcsolatos érzéseikre, vélekedéseikre, azaz mondhatni sokkal intenzívebbek ezek az emlékek (Pohárnok és mtsi, 2017).

Minél több negatív élmény raktározódik el bennünk, annál nagyobb az esélye annak is, hogy többen nyúlunk ezekhez a cselekvési formákhoz. Az úgynevezett önéletrajzi emlékekről elmondható, hogy egy különleges előhívási mód a hangulatkongruens emlékezet jellemző rájuk, ami a hangulatnak az azzal megegyező emlékek aktiválását vonja maga után. Ez azt jelenti, hogy negatív hangulat esetén negatív emlékek felidézése, pozitív hangulat esetén a pozitív élmények felidézése a valószínűbb (Bodonyi, 2015).

Ezek szerint tehát, még felnőttként is, amikor váratlan negatív töltetű szituációkban találjuk magunkat, nagy valószínűséggel reagálunk mi is negatívan, tovább adva, örökítve ezeket a sokszor rossz reakciókat, módszereket.

Egyre több tanulmány foglalkozik a pedagógia és a nevelés negatív oldalával. Ezt a jelenséget nevezi a szakirodalom „Fekete Pedagógiának”. Soha sem lehet róla eleget beszélni.

Mára a testi fenyegetés tilos a közoktatásban, azonban senki sem beszél a szavakkal történő megalázásról, zaklatásról, kinevetésről vagy éppen csak nem kiállni a gyerekek érdekei mellett, amikor szükség lenne rá. A gyerekek irreálisan nagy elvárások elé való állítása is ide sorolható, hiszen ezek hosszabb távon szorongást kelthetnek bennük. A negatív pedagógia a pozitív pedagógiával szemben talán azért is kap kevesebb figyelmet, mert sokszor ez a jelenség nehezen ismerhető fel, pedig nagyon is jelen van, sőt az iskolai verbális bántalmazások hatása sokszor a felnőtt korra is kihathat. Ki ne tudna említeni a gyerekkorából valamilyen esetet.

Hogy ne csak a közoktatást említsük, fontos szót ejtenünk a sportegyesületekben az edzők és sportolók közti konfliktusokra. A labdarúgásban tevékenykedő edzők konfliktuskezelő

kultúrájának, konfliktuskezelő módszereinek vizsgálata során szerzett következtetésekkel Németh rávilágít ezen fogalmak fontosságára (Németh, 2005a). Szintén ebben az évben egy másik munkájában az edzők és játékosok közti konfliktusok kezelésének jelentőségét taglalja (Németh, 2005b). Ugyan csak személyes tapasztalataimból is tudnék meríteni, saját magam és korábbi csapattársaim példáiból idézve, hogy sokszor egyes konfliktussal teli szituációk miként köthetők fekete pedagógiához olyannyira, hogy akár egyéni karrierük is múlhatnak rajtuk.

I.3. Fekete pedagógia

Valójában mit is hordoz magával a „Fekete Pedagógia” kifejezés, mely nem olyan régi, hiszen elsőként 1977-ben, Katherina Rutschky újságíró ad neki jelentést. Ekkor megjelent fekete pedagógiai témájú könyvében arról ír, hogy a felnőttek nevelői szerepben visszaélhetnek a gyermek alárendelt helyzetével, mint a családon belül, úgy az intézményes nevelés keretei között is. Azóta a kifejezést, a gyermek kiszolgáltatott helyzetével való visszaélésre, a nevelést a gyermek rovására mindenáron ésszerűsíteni akaró törekvések megnevezéseként alkalmazzák (Rutschky, 1977, 2015).

Egy másik felfogás szerint a fekete pedagógiai hatások nem tudatosan károsak és rosszindulatúak, csupán megoldásmódok, melyek a felnőttek saját neveltetésének eredményei (Csapó, 2018).

Egy külföldi szerző szintén Katherina Rutschky az 1977-ben megjelent írásával kezdi tanulmányát, majd említést tesz egy másik tanulmányáról a következőképp: a „Schwarze Pädagogik” vagy „Fekete Pedagógia” fogalma lassan elterjedt a róla szóló diskurzusokban, melyek a gyermeknevelés és az oktatás. Megalapozta a pedagógiát összekötő interdiszciplináris reflexiókat és a szociál-jogi pszichológia szakterületeit. A fogalom első megjelenése Katherina Rutschky 1977-es munkájára vezethető vissza, aki különböző forrásokat gyűjtött össze a XVIII-XIX. században azzal a pontos céllal, hogy bemutassa, melyek voltak azok a szempontok, értékek és gyakorlatok, amelyeket az akkori pedagógusok és orvosok támogattak (Florio, 2018).

Tovább kutatva a fekete pedagógia több különböző megfogalmazásával is találkoztunk.

Így jutottunk el Hunyadi, M. Nádas és Serfőző „Fekete Pedagógia” Értékelések az iskolában című könyvéhez, melyben először fogalmazódnak meg fekete pedagógiához köthető kategóriák. A könyv írói pedagógusok és nem pedagógusok véleményét hasonlították össze a fekete pedagógia jelenségének feltárása és elemzése érdekében. Arra kérték a megkérdezetteket, elevenítsenek fel egy iskolás kori sérelmüket. A megszólított felnőttek mind hordoztak magukban valamiféle sérelmet ezen korszakukból (Hunyady és mtsai, 2006). Ez az írás kutatásunk alapját is képezi.

II. A kutatás célkitűzései

Kutatásunk célkitűzése egyrészt az általános és a középiskolai, valamint a sportegyesületekben levő fekete pedagógia jelenlétének a feltérképezése a tanár-diák, valamint az edző-sportoló közötti interakciók vizsgálatával. Majd ezen eredmények összehasonlítása külföldi hallgatók által más országokból magukkal hozott tapasztalatokkal.

Másfelől a kitöltők által felidézett fekete pedagógiához köthető szituációk következményeinek vizsgálata, bennük esetleges összefüggések feltárása.

Emellett céljaink közt szerepel egy szülői kérdőív megalkotása, mely a szülők konfliktuskezelő technikáit kívánna feltérképezni. Azért is látjuk ezt szükségesnek, mert az előzetes kutatásból az derült ki, annak ellenére, hogy a gyerekek nagy része beszél szüleinek az őket ért sérelmekről, segítséget ennek ellenére jóval kisebb számban kapnak problémáik megoldásában.

III. Hipotézisek

A témával kapcsolatban hipotéziseink a következők voltak:

- A válaszadók nagyobb százaléka számol be máig el nem feledett, átélt vagy látott sérelemről, mint ahány esetben nem történt fekete pedagógiához köthető szituáció.
- A kérdőívet kitöltők között, többen lesznek olyanok, akik barátaiknak meséltek a történeteikről, mint akik szüleiknek.
- Több lesz az iskolában megjelenő tanár-diák közti sérelmek száma, mint a sportegyesületekben az edző-sportoló közt levők.
- A sportegyesületeket figyelembe véve, nagyobb számban fordulnak elő edzésen konfliktusok, mint mérkőzésen vagy versenyeken.
- A sérelmet átélt személyek közül a legtöbben megalázó, megszégyenítő büntetésben részesültek.
- A kitöltők a sérelmeiket és azok rövidtávú hatásait, annak elszenvedésekor szignifikánsan inkább nagyobb mértékű sérelemként élték meg, amely ugyanolyan nagymértékben befolyásolhatta a hosszabb távú döntéseiket, tanulmányaikat, pályaválasztásukat.

IV. Vizsgálati anyag és módszerek

IV.1. Mélyinterjú kutatás

Az előzetes kutatás első részében egy mélyinterjú vizsgálatot (qualitative research) végeztünk. Mélyinterjú kutatást 2021 novemberében végeztük. Résztvevők 9 fő hallgató, akik mindannyian éltek át sérelmet, tanulmányaik vagy sportolói múltjuk során. A megkérdezettek sportolói múlttal rendelkező hallgatók, átlag életkoruk 21,4 év.

A kutatás kvalitatív megtervezéséhez korábbi kutatások módszertanát és eredményeit is figyelembe vettük (Németh, 2015, 2021). Fontosnak tartottuk az interaktivitás és az induktív megközelítést, hiszen ezekre a kutatásokra inkább a rugalmasság és a reflexivitás a jellemző. Mi sem alkottunk előre meghatározottan konkrét kérdéscsoportokat, csak a főbb kérdéseket, melyekből kiindultunk. Ez fontos volt, hiszen az egyéni jellegzetességek kidomborítása az egyik lényeges feladat (Boncz, 2015).

IV.2. Kérdőíves kutatás

Ez a módszer (quantitative research) lehetőséget nyújt széleskörű kutatások elvégzésére és lehetőséget nyújt az adatok könnyebb számszerűsítésére, így az adatok további statisztikai elemzések alapjául szolgálhatnak (Mayer, 2016).

Előzetes kutatások, szakirodalmak alapján alkottuk meg kérdőívünket, amely 25 kérdésből áll. A kérdőív megszerkesztésében, kiértékelésének megtervezésében, kivitelezésében segítségünkre volt még Falus Iván Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe című szerkesztése, melyben részletesebben ír feladattípusokról és egyes értékelési rendszerek kialakításáról (Falus, 2004).

Kérdőívünkben többek között közvetlen (direkt), közvetett (indirekt), zárt és félig zárt kérdések egyaránt helyet kaptak.

Első kérdés csoportunk a demográfiai adatokat hivatott felmérni.

Ezt követően, akik fel tudtak idézni valamely a fekete pedagógiához köthető, máig el nem feledett sérelmet, arra kértük, hogy kifejtve írják le röviden a szituációt, melyből negatív élményük ered. Az eset pontos vizsgálata érdekében a helyszín, az időpont, mindkét fél kora és neme mellett, rákérdeztünk annak körülményeire is. Ilyenek egyes kiváltó okok, vagy a történetek esetleges megosztása szülőkkel, barátokkal vagy más személyekkel. A szituációk lehetséges végkimeneteleit egy általunk megadott listából választhatták ki a válaszadók. Természetesen egyéb válaszlehetőséget is megadhattak.

A pontosabb adatok, és az eredmények feldolgozásának megkönnyítése érdekében az esettel kapcsolatban, annak különböző fekete pedagógiai szegmenseire egyesével is rákérdeztünk. A kérdőívünk tartalmazza a fekete pedagógiai általunk felállított 13 megjelenési formáját, melyekbe a válaszadóknak kellett besorolni érzéseiket annak érdekében, hogy megtudjuk véleményük szerint ők hogyan élték meg a sérelmeiket. A szakirodalmakból és tapasztalatainkból felállított kimenetek mellett, több felsorolás végén is megadtunk egy „egyéb” válaszlehetőséget plusz információk gyűjtése érdekében.

Azokra a válaszokra, melyek a fekete pedagógia rövid és hosszabb távú következményeit hivatottak vizsgálni, 1-5-ig terjedő Likert-skálán kellett válaszolni. Azért alkalmaztunk 1-5-ig terjedő skálát, mert kíváncsiak voltunk arra is, hogy a válaszadók el tudják-e határozni magukat valamelyik irányba a sérelmüket kapcsolatba hozva az egyes szempontokkal anélkül, hogy rákényszerítenénk őket, vagy inkább a kényelmesebb köztes megoldást választják. Egy korábbi kutatásból kiindulva, melyben megállapítást nyert, hogy a fekete pedagógiának rövidtávú és hosszútávú következményei is vannak (Hunyady és mtsai, 2006), próbáltuk feltárni, hogy a kérdésekre adott válaszok közt fellelhetők-e összefüggések.

Ilyen típusú kérdéseknél mérlegelni kell, hogy legyen-e a skálának közép értéke, ami egy semleges válaszlehetőség lehet. Ha nincs középérték valamelyik irányba kénytelenek elhatárolódni a kitöltők (Mayer, 2018). A statisztika próbák mélyebb ismeretéhez és megfelelő használatához első sorban Kis-Tóth Lajos, Lengyelne Molnár Tünde, Tóthné Parázsó Lenke Statisztikai programrendszerek című 2013-as médiainformatika kiadványát vettük figyelembe (Kiss-Tóth és mtsai, 2013), valamint egy másik Szegedi Tudományegyetem által közölt tankönyvet (Csallner, 2015).

Tervben van a kérdőív angol és német nyelve történő lefordítása, mellyel a külföldi hallgatók saját országaikból hozott esetleges fekete pedagógiához köthető negatív élményeit kutatnánk.

V. A kutatás eredményei

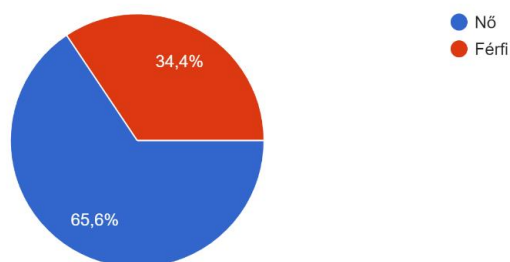
Ezen munkában a kérdőíves kutatás eredményeit taglaljuk részletesen, mélyinterjú kvalitatív kutatás a kérdőív megtervezésében játszott szerepet, melyet kvantitatív vizsgálathoz használtunk. Tervben van egy részletesebb mélyinterjú kutatás további személyek bevonásával, esetlegesen fókuszcsoportos vizsgálattal kibővítve (Németh, 2017, 2022), pontosabb eredmények és következtetések érdekében, melyek külön dolgozat témájaként szolgálhatnak.

V.1. A kérdőíves kutatás eredményeinek bemutatása

A kérdőív kiküldésére 2022. januárban online kérdőív formájában került sor.

(N=125 Fő, átlag életkor=34,6 év, szórás értéke=14)

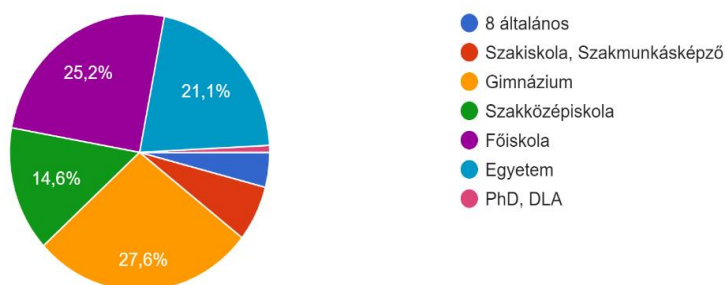
Az Ön neme:
125 válasz

1. ábra Nemek aránya. (Forrás: saját szerkesztés)

A kérdőív kiküldését követően folyamatosan érkeztek vissza kitöltések. A kérdőív kiértékelésekor a kérdőívet visszaküldők száma 125 fő volt. A kitöltők 65,6%-a nő, míg 34,4%-a férfi, mint azt a fenti diagram is mutatja.

Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége:
123 válasz

2. ábra Legmagasabb iskolai végzettség (Forrás: saját szerkesztés)

A kitöltők iskolai végzettségét tekintve elmondható, hogy minden végzettségi fokozattal rendelkező kitöltőktől érkeztek válaszok. A kérdésre 123 válasz érkezett, közülük 47,1% főiskolai, egyetemi vagy doktori, 42,2% gimnázium vagy szakközépiskolai, 6,5% szakiskolai vagy szakmunkásképző, míg 4,2% 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik.

Földrajzi elhelyezkedést tekintve széles a területi lefedettség, hiszen 12 megyéből is érkeztek válaszok. A legtöbb kitöltő Somogy és Baranya megyében történt esetről számolt be, emellett küldtek vissza Zala, Fejér, Veszprém, Békés, Tolna, Csongrád-Csanád, Bács-Kiskun, Borsod-Abaúj-Zemplén, Vas megyékből és Budapestről is válaszokat.

A kérdőív kitöltőjére vonatkozó demográfiai adatok után megkérdeztük, hogy történt-e velük máig el nem feledett, fekete pedagógiához köthető sérelem. Amennyiben igen választ adtak a kérdésre, arra kellett felelniük, hogy kivel történt az eset.

A pontosabb adatok gyűjtése érdekében egymintás t-próbát alkalmaztunk annak érdekében, hogy megtudjuk az imént említett értékek között szignifikáns különbség mutatható-e ki. Ehhez a „Kivel történt az eset?” kérdésre adott válaszokat kétféleképpen is számszerűsítettük.

- Először nem tettünk különbséget abban, hogy kivel történt az eset, így azokra a válaszokra melyekben azt válaszolták a kitöltők, hogy nem éltek át fekete pedagógiához köthető sérelmeket „1”-sel, míg azok, akik saját negatív élményről, vagy mások által átélt negatív élményről számoltak be „3”-sal jelöltük.
- Másodszor azokat a sorokat kivettük az összehasonlításból, amelyekben nem történt negatív eset. Így ebben a számszerűsítésben „1”-sel jelöltük a mások által megélt, látásból vagy hallomásból felidézett, míg „3”-sal a kitöltők saját maguk által megélt fekete pedagógiához köthető negatív élményeit.

Az így kapott eredmények a 1. és a 2. számú táblázatban láthatók. Mindkét táblázat első sorában a történt eset kontra nem történt eset számszerűsítésével, míg a második sorokban a saját negatív élmény kontra mások által megélt élmény számszerűsítésével számolt adatok olvashatók.

1. táblázat: Történt eset/Kivel történt, leíró statisztika. (Forrás: saját szerkesztés)

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Történt ilyen eset?	125	2,30	,959	,086
Kivel történt az eset?	81	2,53	,853	,095

2. táblázat: Történt eset/Kivel történt leíró statisztika, egymintás T-próba .(Forrás: saját szerkesztés)

One-Sample Test						
Test Value = 2						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Történt ilyen eset?	3,451	124	,001	,296	,13	,47
Kivel történt az eset?	5,603	80	,000	,531	,34	,72

Az első „One-Sample Statistics” nevű leíró statisztikai táblázat első sorából kiolvasható, hogy az elemszám (N) 125 fő, az átlag (Mean) érték 2,30, a szórás (St. Deviation) 0,959, míg a standard hiba értéke (Std. Error Mean) 0,086.

Ugyan ezen leíró statisztikai táblázat második sorában látható elemszám 81 fő, mivel ez már nem tartalmazza azokat az eseteket, melyekben nem történt fekete pedagógiához köthető negatív élmény. Az itt kapott átlag értéke 2,53, a szórás értéke 0,853, míg a standard hiba értéke 0,095.

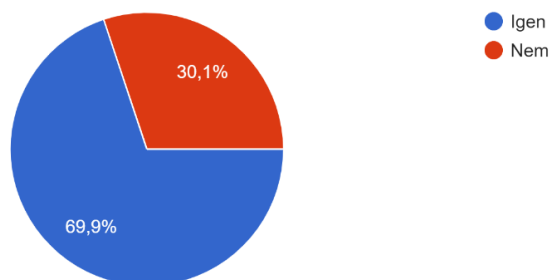
Jelen esetben a 2. számú táblázat számunkra a fontosabb, hiszen ebből olvasható ki az egymintás t-teszt eredménye. Legfelül látható érték a „Test Value=2”, ami azt az etalon értéket jelenti, amihez hasonlítottunk a két vizsgált mintát, melyek a táblázat két sorában találhatók. Az ábrából kiolvasható egy t-érték, amely az első esetben 3,451, a második esetben pedig 5,603. Mellette a szabadságfok látható, aminek az értéke az első esetben 124, a második esetben 80. A harmadik oszlopból kiolvasható a 2-tailed szignifikancia érték, amely az első esetben 0.001, míg a második esetben 0.000, tehát mindkét esetben szignifikánsan eltérnek a „2”-s etalon értéktől. Ugyanebben a táblázatban látható konfidencia intervallum értékből mindkét esetben az olvasható ki mivel pozitív értékeket kaptunk, hogy 95%-ban biztosak lehetünk benne, hogy a populációs érték a teszt érték fölött helyezkedik el.

Számokban a két vizsgált eset:

- A nem történt esetek és a történt esetek értékei (átlag: 2,30, szórás: 0,959) pozitív irányba szignifikánsan eltérnek a 2-s értéktől ($t(124)=3,451$ $p=0,001$; $r=0,29$).
- A saját negatív élményeket és a mások által megélt esetek értékei (átlag: 2,53 szórás: 0,853) pozitív irányba szignifikánsan eltérnek a 2-s értéktől ($t(80)=5,603$ $p=0,000$; $r=0,53$).

A kérdőívben megkérdeztük, hogy a kitöltők elmondták-e az általuk felidézett negatív élményüket valakinek, majd azt követően, amennyiben megosztották az esetet, megkérdeztük, hogy kivel. Ehhez megadtunk választási lehetőségeket, illetve egyéb lehetőségként írhattak más személyeket is.

Beszélt valakinek az Önt ért sérelemről?
83 válasz

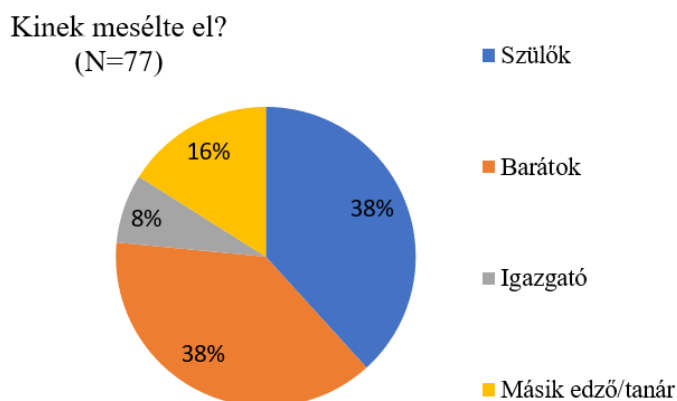

3. ábra: Beszélt-e valakinek a történeteikről? (Forrás: saját szerkesztés)

Erre a kérdésre 83 válasz érkezett. Amint a 4. ábrán is láthatjuk, a válaszadók többsége (69,9%) megosztotta valakivel az átélt negatív élményét. Ezzel szemben 30,1%-uk nyilatkozta, hogy nem beszélt senkinek a történeteikről.

Itt érdekességképp megemlítenénk, hogy azok számára, akik nem számoltak be senkinek az esetről, feltettük azt a kérdést: amennyiben nem mondták el a történeteket, miért nem tették? Erre a kérdésre a válaszadók csaknem 50%-a nem szeretne volna elmondani, viszont 30 %-uk azért nem mondta el, mert félt elmondani, vagy szégyellte magát a történetek miatt.

Arra a kérdésre, hogy akik elmondták a történeteket, kinek beszéltek róla összesen 77 válasz érkezett. Azért több mint ahányan elmondták az esetet, mert sokan több személlyel is megosztották a sérelmüket.

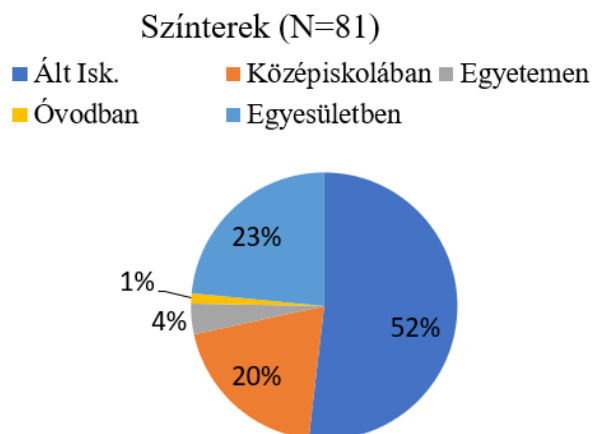

4. ábra: Kinek beszélt az esetről? (Forrás: saját szerkesztés)

A legtöbben a szüleiknek és a barátaiknak beszéltek ezekről, mindkét lehetőséget egyaránt a válaszadók 38-38%-a választotta.

Itt érdekességképp meg kell jegyeznünk egy későbbi kérdésből kiderült információt. Annak ellenére, hogy a válaszadók csaknem 70%-a beszélt valakinek a történeteikről, csupán 14%-uk vallotta, hogy külső segítséget kapott, ami hozzájárult volna a problémája megoldásában. Ezek mellett a válaszok több mint 60%-áról az derült ki, hogy a konfliktust, konfliktusokat követően sem oldódtak meg a problémák.

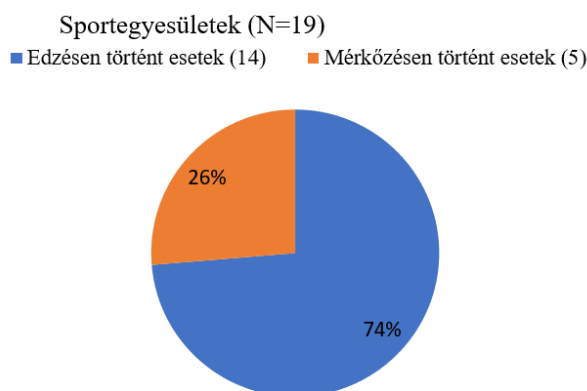
A kérdőívet kitöltőktől amellet, hogy mennyi idők voltak, amikor az általuk felidézett eset megtörtént, megkérdeztük azt is, hogy sérelmüket mely intézmény keretein belül szerezték.

5. ábra: Színterek. (Forrás: saját szerkesztés)

81 fő válaszolt erre a kérdésre. Amint azt a 6. ábra mutatja, a legnagyobb érték szerint a válaszadók 51%-át általános iskolában érte sérelem. Az eseteknek csupán a 23%-a történt sportegyesületekben, ezzel szemben az összes iskolában szerzett negatív élményt egyesítve elmondható, hogy a 81 szituáció többsége (76%-a) tanárok és diákjaik közt zajlott le.

Azoktól, akik azt vallották, hogy sportegyesületben érte őket sérelem, azt is megkérdeztük, hogy ezt a negatív élményt mérkőzésen, versenyen vagy edzésen élték át.

6. ábra: Edzésen/mérkőzésen történt esetek. (Forrás: saját szerkesztés)

Ahogy a 7. ábrán is látható, a 19 sportegyesületben történt esetet figyelembe véve, 14 alkalommal, azaz 74%-ban azok inkább edzésen történtek.

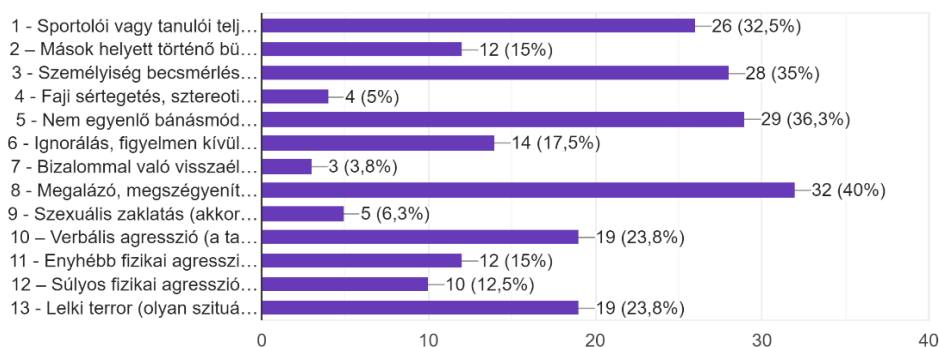
Az általunk a kérdőívben megadott alábbi 13, a fekete pedagógia megjelenési formáira alkotott kategória közül, a legtöbben úgy érezték, hogy megalázó megszégyenítő büntetésben volt részüik.

1 - Sportolói vagy tanulói teljesítmény rossz megítélése (igazságtalannak érzi, ahogy a tanár/edző értékelte)

2 – Mások helyett történő büntetés (nem én tettem rosszat, mégis bűnhődtem)

- 3 - Személyiség becsmérlése (személyiségre, képességre vonatkozó megítélés, pl. téved nem számítottam jobbra)
- 4 - Faji sértetetés, sztereotip megnyilvánulás (nemzetiségi, etnikai, nemi hovatartozás, családi háttér negatív értékelése)
- 5 - Nem egyenlő bánásmód (másokkal való összehasonlítás, másokkal szembeni kivételezés)
- 6 - Ignorálás, figyelmen kívül hagyás (jócselekedetek, tettek, vagy személyes jellegű kérések, kérdések figyelmen kívül hagyása)
- 7 - Bizalommal való visszaélés (egy bizalmasan elmondott közlést, tovább ad vagy Ön ellen felhasznál)
- 8 - Megalázó, megszégyenítő büntetés (nem kívánatos eset túl erős retorziója, pl. sarokba állítás, eredmények közszemlére tétele, mások előtt való túlzott negatív kritikák, kinevetés)
- 9 - Szexuális zaklatás (akkor, mikor az eset történt, vagy később, akár jelenleg visszagondolva zaklatásnak érez, érzett, legyen szó verbális vagy fizikai tettekről, pl. ajánlatról vagy fenék paskolásról)
- 10 – Verbális agresszió (a tanár/edző üvöltözött, káromkodott)
- 11 - Enyhébb fizikai agresszió (rángatás, ráncigálás, tockos, fülhúzás, hajhúzás)
- 12 – Súlyos fizikai agresszió (durvább fizikai megnyilvánulások, pl. felpofozás, eszközzel való bántalmazás, verés)
- 13 - Lelki terror (olyan szituációk, melyek kapcsán erős félelemérzet, rettegés alakult ki Önben)

A következő felsorolásban 13 kategóriát láthat. Kérem, az iménti esetre gondoljon, majd válassza ki a listából azt, amelyikbe az Ön által megélt sérelem b...b kategória is ráillik az esetre, többet is jelölhet.
80 válasz

7. ábra: Fekete pedagógia megjelenési formái. (Forrás: saját szerkesztés)

A válaszadók a kategóriák közül többet is választhattak, hiszen korábbi kutatásból kiderült, hogy egy adott eset akár több szempontból is okozhatott negatív élményt a sérelem elszenvedőjének. Ugyan a legtöbben a fekete pedagógiához köthető kategóriák közül megalázva érezték magukat, mellette a válaszadók több mint 30%-a másik három szempontra is szavazott, mi szerint becsmérelték személyiségüket, rosszul ítélték meg teljesítményüket vagy nem egyenlő bánásmódban részesültek. Legkevesebb szavazatot (5% alatt) a faji sértetetés és a bizalommal való visszaélés kapták. Érdeemes megjegyezni, noha nem emelkedik ki a kapott szavazatai értékével, azonban a lelki terror egy súlyosabb kategóriát képvisel. Hiszen akik ezt vallották, vélhetően a történetek után valóban rettegtek, lelki terrorban, félelemben

éreztek magukat. Várakozásunkkal ellentétben, hogy ezen szempontra fog az egyik legkevesebb szavazat érkezni, a válaszadók több mint 20%-a vallotta, hogy efféle negatív élményben volt része.

A Likert-skálás kérdésekre adott válaszokat elemezve a következő eredmények születtek, melyeket az alábbi két ábra szemléltet.

3. táblázat: Likert-skálás válaszok, leíró statisztika. (Forrás: saját szerkesztés)

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Mennyire élte át megrázóan/negatívan az esetet, eseteket?	78	4,22	1,040	,118
Mennyire érzi úgy, hogy negatív hatással volt a jövőjére?	78	2,68	1,400	,159
Mennyire érzi úgy, hogy befolyásolta az eset a pályaválasztását?	78	2,18	1,412	,160
Mennyire érzi úgy, megutálta az eset miatt a tantárgyat/sportágat?	78	2,63	1,580	,179
Mennyire érzi úgy, megutálta az eset miatt az iskolát/egyesületet?	78	2,44	1,344	,152

4. táblázat: Likert-skálás válaszok, egymintás T-próba. (Forrás: saját szerkesztés)

One-Sample Test						
Test Value = 3						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Mennyire élte át megrázóan/negatívan az esetet, eseteket?	10,342	77	,000	1,218	,98	1,45
Mennyire érzi úgy, hogy negatív hatással volt a jövőjére?	-2,021	77	,047	-,321	-,64	,00
Mennyire érzi úgy, hogy befolyásolta az eset a pályaválasztását?	-5,133	77	,000	-,821	-1,14	-,50
Mennyire érzi úgy, megutálta az eset miatt a tantárgyat/sportágat?	-2,078	77	,041	-,372	-,73	-,02
Mennyire érzi úgy, megutálta az eset miatt az iskolát/egyesületet?	-3,706	77	,000	-,564	-,87	-,26

Egymintás t-próbát alkalmaztunk annak feltárására, hogy az egyes kérdésekre adott válaszokból szignifikánsan magasabb vagy alacsonyabb eredmények születtek.

A 3. számú leíró statisztikai táblázatban láthatjuk a kérdésekre adott válaszok elemszámát (N), átlagát (Mean), szórását (Std. Deviation) és standard hiba értékét (Std. Error Mean).

Mint az a 4. számú egymintás t-próba táblázatáról leolvasható, etalon értéknek (Test Value=3) jelen esetben a 3-t állítottuk be. Ehhez az értékhez hasonlítottuk az egyes válaszok értékeit. Azért közepes, megengedő értékhez viszonyítottuk, mert egyrészt, mint korábban is említettük a Likert-skála nagyságának kiválasztásának indoklásánál, szerettük volna megtudni, hogy a válaszadók el tudják-e határozni magukat valamelyik irányba a sérelmüket kapcsolatba hozva az egyes szempontokkal. Másrészt, amennyiben elhatározták magukat az egyik irányba, szerettük volna megtudni az összes kitöltőt figyelembe véve, hogy válaszaik szignifikánsan

inkább kismértékben vagy inkább nagymértékben értenek egyet az állításokkal. Azaz szignifikánsan eltérnek-e a közepes (3 - nem tudom eldönteni) értéktől pozitív vagy negatív irányba.

Mint azt a táblázat mutatja az eredmények három esetben mutattak ki szignifikáns különbséget, mert a szignifikancia szintjük kisebb, mint 0.005:

- Mennyire élte át megrázóan/negatívan az esetet, eseteket? (átlag: 4,22, szórás: 1,040) pozitív irányba szignifikánsan eltérnek a 3-s értéktől ($t(77)=10,342$ $p=0,000$; $r=0,76$)
- Mennyire érzi úgy, hogy befolyásolta az eset a pályaválasztását? (átlag: 2,18, szórás: 1,412) negatív irányba szignifikánsan eltérnek a 3-s értéktől ($t(77)=-5,133$ $p=0,000$; $r=0,50$)
- Mennyire érzi úgy, hogy megutálta az eset miatt az iskolát/egyesületet? (átlag: 2,44, szórás: 1,344) negatív irányba szignifikánsan eltérnek a 3-s értéktől ($t(77)=-3,706$ $p=0,000$; $r=0,39$)

A három iménti eset közül az elsőben pozitív irányú szignifikancia, azaz nagymértékben, inkább igen, míg a második két esetben negatív irányú szignifikancia mutatkozott, azaz kismértékben, inkább nem volt a válaszadók véleménye.

A másik két kérdésre adott válaszokból nem mutatkozott szignifikáns különbség.

Mert az egyik esetben $p=0,047$, a másik esetben pedig $p=0,041$. Mindkét esetről elmondható, hogy $p>0,005$, tehát a feltétel, miszerint $p<0,005$, nem teljesült.

A kérdőívből egyéb a dolgozatban részletesen nem taglalt, nem elemzett, azonban egyéb összehasonlítások alapjául szolgálható információkat is tudtunk szerezni.

Megtudtuk például, hogy többségben milyen nemű volt a sérelem okozója. A kitöltők emlékeiből az derült ki, hogy a fekete pedagógiához köthető szituációikban a sérelmük okozója az estek 36,3%-ban nő, míg 65 %-ban férfi volt. Egy válaszadó nyilatkozta, hogy egyazon esetben, férfi és nő is okozott számára sérelmeket.

A sérelmek okozóinak korával tekintetben a kitöltők emlékei alapján az derült ki, hogy a legtöbb sérelmet okozó korosztály 41-50 éves kor közé sorolható. Akik erre a kérdésre válaszoltak csaknem a szituációk felében, 81-ből 35 esetben (43,2%), ezt a korosztályt jelölték meg. 21 esetben (25,9%) a 31-40 éves, és 13 esetben (16%) az 51-60 éves korosztályt vallották sérelmezőnek. Szintén ezek az arányok derültek ki egy korábbi kutatásból is (Hunyady-M. Nádas-Serfőző, 2006).

Érdekességgént megemlíteném, hogy a kitöltők között volt egy személy, aki óvodában átélt sérelmet idézett fel. A válaszadó 33 éves, és ezzel a rég átélt sérelmével kapcsolatban, a Likert-skálás kérdésekben mindenre maximum értékkel szavazott. Ez példa jól szemlélteti, hogy egy óvodáskorban megélt elfojtott negatív élmény akár az egész életünkre meghatározó lehet.

A témával kapcsolatban felállított hipotéziseinket összevetve a kutatásból feltárt adatokkal, elmondhatjuk, hogy négy esetben feltételezéseink igazolást nyertek, két esetben megdőltek.

VI. Következtetések

- Első hipotézisünk, mely szerint a válaszadók nagyobb százaléka számol be máig el nem feledett, átélt vagy látott sérelemről, mint ahány esetben nem történt fekete pedagógiához köthető szituáció, beigazolódott. 95%-os biztonsággal állíthatjuk, hogy a populációs érték a teszt érték fölött helyezkedik el, ami jelen vizsgálat esetében a sérelmeikről beszámolók irányába való különbséget jelent. Ez az eredmény beigazolta, több már korábban bizonyítást nyert kutatás eredményeit is (Hunyady és mtsai, 2006; Németh, 2021, 2022).
- Második feltevésünk mely szerint, a kérdőívet kitöltők között, többen lesznek olyanok, akik barátaiknak meséltek a történeteikről, mint akik szüleiknek megdőlt, hiszen ugyanannyian vallották, hogy elmondták szüleiknek, mint ahányan barátaikkal is megosztották negatív élményeiket.
- Harmadik hipotézisünk, melyben azt állítottuk, hogy több lesz az iskolában megjelenő tanár-diák közti sérelmek száma, mint a sportegyesületekben az edző-sportoló közt levők, beigazolódott, hiszen a különböző intézményi szinteket együttesen figyelembe véve, az esetek 76%-a, azaz a sportegyesületekben elszenvedett sérelmeknek (23%) több mint a háromszorosa játszódtott le valamely iskolai szintéren tanárok és diákok között.
- Negyedik feltevésünk, mely szerint a sportegyesületeket figyelembe véve, nagyobb számban fordulnak elő edzésen konfliktusok, mint mérkőzésen vagy versenyeken, 74%:26% arányban szintén beigazolódott. Tekintettel arra, hogy sokszorosan több edzése van általában egy sportolónak, mint ahány mérkőzésen, vagy versenyen szerepel, illetve Németh 2017-ben zajlott fókuszcsoporthoz tartozó kutatása közben feltárt információk tükrében, az eredmények várhatóak voltak. Még annak tükrében is, hogy mérkőzéseken egyfajta verseny helyzetben találják magukat a sportolók, ahol egy fokozottabb hangulatú légkör veszi őket körül. Bár ezzel szemben meg kell jegyeznünk, hogy a mélyinterjú kutatás alkalmával több edzésen történt sérelem is feltárássá került, ami a teljesítményorientáltság javára írható, amely véleményünk szerint, ha közvetve is, de versenyhelyzetnek minősülhet.
- Ötödik hipotézisünk, mely szerint a sérelmet átélt személyek közül a legtöbben megalázó, megszégyenítő büntetésben részesültek, beigazolódott. Ezen felvetésünkre szintén előzetes kutatásunkból kiindulva következtettünk (Hunyady és mtsai, 2006). A szituációkat megfigyelve ugyanis azt vettük észre, hogy mikor más esetről volt szó, akkor is összekapcsolták a résztvevők a megszégyenítettség érzésével. Kutatásunkban is, mivel több válaszlehetőséget is meg lehetett adni, a megalázó megszégyenítő büntetés gyakran párosult verbális agresszióval, nem egyenlő bánásmóddal vagy személyiség becsmérlésével.

Hatodik hipotézisünk, mely szerint a kitöltők a sérelmeiket és azok rövidtávú hatásait, annak elszenvedésekor szignifikánsan inkább nagyobb mértékben élték meg negatív sérelemként,

amely ugyanolyan nagymértékben befolyásolhatta a hosszabb távú döntéseiket, tanulmányaikat, pályaválasztásukat, részben beigazolódott. A kitöltők az esetek rövidtávú hatásait nagyobb mértékben élték meg negatívan sérelemként, mint amennyire hosszabb távon befolyásolta pályaválasztásukat vagy egyes tantárgyhoz, sportághoz, iskolához vagy klubhoz való viszonyulásukat. Aktuálisan, mikor sérelmüket szerezték, szignifikánsan beigazolódott, hogy nagymértékben rosszul érintette őket, ennek ellenére két esetben is, pályaválasztásuk befolyásolásában, illetve adott iskolához vagy sportegyesülethez való viszonyulásukban hosszabb távon szignifikánsan azt vallották, hogy inkább nem befolyásolta döntéseiket. Két esetben pedig nem mutatkozott szignifikáns különbség.

VII. Összegzés

Az általunk megkérdezett személyek döntő többségének van közvetlen saját maga által megélt, vagy látott, mások által közvetve megélt sérelme, melyet megosztott velünk. Akiknek volt ilyen negatív esete, annak ellenére, hogy nem volt kötelező, kérésünkre mégis mindenki leírta szavakkal is a történetet, ki rövidebb, ki hosszabb verzióban. Ez is mutatja, hogy ezek a gyerekkori negatív élmények még évek múltán is megmaradtak. Jól esik azokat megosztani olyannyira, hogy anonim kérdőívünkben még azok is leírták a történeteket, akik úgy nyilatkoztak, hogy korábban senkinek sem mondták, mert szégyellték magukat a történetek miatt.

Az kitöltők által átélt szituációkban többségben pedagógusok voltak a sérelmek okozói, hiszen az esetek döntő többségben valamely iskolai intézmény keretein belül történtek. A legtöbb (több mint 50%) sérelmet okozó szituáció általános iskolában zajlott. Ez véleményünk szerint összefüggésbe hozható azzal, hogy legtöbbször megszégyenítve érezték magukat, hiszen ebben az időszakban válik fontossá a társak véleménye, a feljük való megfelelés érzése. Ez megmutatja, hogy ebben az időszakban kiemelten fontos szerep jut a pedagógusokra, hiszen ebben a korban a társak szerepe vélhetően felerősíti az ekkor elszenvedett sérelmeiket. Az általános iskola első két-három évében még nincs különösebb jelentősége a gyerekek számára a kortárs csoportnak. Azt követően 10-11 éves kortól azonban ez válik az önmegvalósítás legfontosabb terepévé. A gyerekek akkorra egyszerre több csoport tagjává válnak, de csak egyet fognak igazán fontosnak tartani. Ugyan kutatásból kiderült, hogy a gyerekek konfliktus megoldó képességei a 10-14 éves korosztályban mutatkoztak a legjobbnak, ez a társakkal való kommunikációra értendő, nem a felnőttekkel szembeni, barátok előtt elszenvedett megszégyenítő szituációkra. Az is kiderült a kutatásból, hogy ebben a korosztályban a legnagyobb a gyerekekben az elismerés igénye (Gyöngyösi, 2007).

A kitöltők több mint 60%-a valószínűleg azért vallotta, hogy nem oldódott meg az eset, és azért kapott csak 14%-uk külső segítséget annak ellenére, hogy többségében elmondták a sérelmüket, mert a legtöbbször szüleiknek és barátaiknak beszéltek róluk, viszont tőlük nem tudtak, vagy nem megfelelően tudtak segítséget kapni a problémáik megoldásában.

Ebből arra következtetünk, hogy a szülők nincsenek megfelelően felkészülve ezekre a szituációkra, hogy miként tudnának gyerekeiknek segítséget nyújtani, az őket tanáraikkal és

edzőikkel ért iskolai vagy egyesületi konfliktusokban. Hunyady és munkatársai is hasonló eredményeket kaptak. Ők azt írták könyvükben, hogy a kibeszéléseknél a válaszadók a szülőket nevezték meg fő támasznak, azonban azt ők is megjegyezték, hogy a szülők ezekben a szituációkban nem mindig tudtak vagy nem mindig akartak segíteni (Hunyady és mtsai, 2006). Vélhetően, mivel a negatív emlékeket könnyebb feldolgozni, ha meg tudjuk valakivel beszélni, ezért hosszabb távon nem hagytak mély nyomokat a kitöltőkben, noha sok esetben nem született megoldás az adott negatív eseményeket követően, azok a pályaválasztásukat döntően mégsem befolyásolták negatív irányba.

A kérdőívből nyert egyéb adatok további kutatások alapjául szolgálhatnak. A szöveges válaszok részletesebb elemzésével, a kategóriák egymás közti és egyéb demográfiai adatokkal történő összehasonlításaival újabb adatok nyerhetők.

Továbbá a kérdőív angol és német nyelvre történő lefordításával, külföldi hallgatókkal való kitöltetésével újabb összehasonlítási adatokhoz juthatunk.

Végezetül a bevezetésben említettekkel szeretnénk lezárni összegzésünket, mely szerint az eddig szerzett tudás, mely a pedagógia és a nevelés mind pozitív, mind a negatív oldalát tekintve, ugyan felhasználható szülői, tanári vagy edzői pályánk során. Azonban úgy igaz ezekre a szakterületekre, módszerekre is, mint más tudományágakra, hogy folyamatosan újabb és újabb szegmensei, kerülnek feltárára, lehetővé téve egy egyre nagyobb tudásbázisból való merítkezést. Ez a tudásbővítés különösen fontos ezen szakterületek esetében, hiszen bár lényegében a gyermeki szellem minden korszakban állandó, szokásaik úgy változnak generációról generációra, miként a divat, bár olykor vissza-visszatérve, de mindig megújulva, s ezt a megújulást a pedagógiának is követnie kell!

VIII. Irodalomjegyzék

- Bagdy, E. (2012). *Utak önmagunkhoz*. Budapest: Kulcslyuk Kiadó.
- Bíróné Nagy, E. (2011). *Sportpedagógia*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- Bodonyi, J. (2015). *Sodródó képzelet*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Doktori Iskola.
- Boncz, I. (2015). *Kutatásmódszertani alapismeretek*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar.
- Csallner, A. (2015). *Bevezetés az SPSS statisztikai programcsomag*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar.
- Csapó, T. (2018). Hunyady Györgyné & M. Nádasi Mária & Serfőző Mónika (Argumentum Kiadó, Budapest, 2006). *Taneshközfigyelő, 4. évf. 4. szám*.
- Falus, I. (Szerk.). (2004). *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Budapest: Műszaki Könyvkiadó.
- Florio, E. (2018). *The operationalization of Adultcentrism and Black Pedagogy constructs to promote personal well-being in adult-child relationship*. Italy, Bergamo: University of Bergamo.
- Gloviczki, Z. (2015). *Bevezetés a pedagógiába*. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar.
- Gyöngyösi, K. (2007). Serdülőkorú fiatalok társas beilleszkedése. *Új Pedagógiai Szemle*.
- Hunyady, G., & M. Nádasi, M. (2014). *Az Iskolakép Változatai és Változásai*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Hunyady, G., M. Nádasi, M., & Serfőző, M. (2006). *"Fekete pedagógia" - Értékelés az iskolában*. Budapest: Argumentum Kiadó.
- Kiss, Z. L. (Szerk.). (2019). *Bevezetés a szociológiába*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- Kis-Tóth, L., Lengyelne Molnár, T., & Tóthné Parázsó, L. (2013). *Statisztikai Programrendszerek*. Eger: Eszterházy Károly Főiskola.
- Kozma, T. (1984). *A nevelésszociológia alapjai*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Kozma, T. (2001). *Bevezetés a nevelésszociológiába*. Budapest : Nemzeti Tankönyvkiadó Rt.
- Mayer, A. (2016). *SPSSABC.HU*. Letöltés dátuma: 2022. 03 12, forrás:
<https://spssabc.hu/kutatasi-modszerek/kvantitativ-es-kvalitativ-kutatasi-modszerek/>

- Mayer, A. (2018). SPSSABC.HU. Letöltés dátuma: 2022. 03 12, forrás:
<https://spssabc.hu/kutatasmodszertan/likert-skala-fogalma-elemzese/>
- Németh, Z. (2005a). Labdarúgó edzők konfliktuskezelő kultúrájának vizsgálata. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 6. évf.(23. sz.), 40.
- Németh, Z. (2005b). Az edző és a játékosok közötti konfliktusok kezelésének jelentősége. In N. Zsolt (Szerk.), *Pécsi Tudományegyetem, Az interakció jelentősége a labdarúgásban konferenciakötet.*, old.: 43-60. Pécs.
- Németh, Z. (2015). Testnevelő tanárok konfliktuskezelő stratégiáinak mélyinterjú vizsgálat. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 16. évf. 62. sz., 49-50.
- Németh, Z. (2017). Labdarúgó edzők konfliktuskezelő stratégiáinak fókuszcsoportos vizsgálata. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 18. évf. 70. sz., 65.
- Németh, Z. (2021). Fekete pedagógia a testnevelés és sport környezetében egy mélyinterjú kutatás tükrében. 65, old.: 62-63. 50. Jubileumi Mozgásbiológiai Konferencia: Program és előadás-kivonatok: Testnevelési Egyetem.
- Németh, Z., Méhes, N., & Papp, P. (2022). Fekete pedagógia a testnevelés és sport környezetében egy fókuszcsoportos kutatás tükrében. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 2022/2, 72.
- Pohárnok, M., Molnár, Z., & Várnagy, A. (2017). Kötődés és Párbeszéd – Szülő–Gyermek Dialógusok és Szelf-Fejlődés Óvodáskorban. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 91–105. doi:10.1556/0016.2017.72.1.6
- Pukánszky, B., & Németh, A. (1996). *Neveléstörténet*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó Rt.
- Rutschky, K. (1977). *"Schwarze Pädagogik" Quellen zur Naturgeschichte der bürgerlichen Erziehung*. Ullstein: Buchverlage GmbH & Co. KG.
- Rutschky, K. (2015). *Pedagogia nera. Fonti storiche dell'educazione civile*. Italy: Impronte.